

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četr leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

„ „ „ dvakrat . . . 12 „

„ „ „ trikrat . . . 10 „

za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarša
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Leto se bliža koncu!
Pošljite nemudoma zaostalo naročnino, ker moramo poravnati v tiskarni svoje račune! — Ali ste že listu pridobili novega naročnika? Ako še ne, storite to takoj, najpozneje pa z novim letom! Pomagajmo si sami, ker nam drugi nečejo!

Vabilo

na

četrtni občni zbor Slovenske Šolske Matice

ki bo

v torek dne 28. decembra 1909
ob 3. uri popoldne
v „Mestnem domu“ v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Pozdrav predsednika.
2. Predavanje gospoda profesorja dr. Fr. Ilešiča „o narečju in knjižnem jeziku v ljudski šoli“.
3. Poročilo tajnikovo o društvenem delovanju.
4. Poročilo blagajnikovo o denarni upravi.
5. Pregled in odobrenje letnih računov o društvenem gospodarstvu.
6. Določitev nagrad za knjižna dela za bodočo upravno dobo in nagrad za funkcionarje.
7. Proračun za prihodnja tri leta.
8. Volitev:
 - a) predsednika in osmih odbornikov;

b) treh odborniških namestnikov;

c) treh računskih presojevalcev.

9. Nasveti posameznih članov, ki so se vsaj tri tedne poprej pismeno naznanili odboru ter jih je isti poprej odobril in postavil na dnevni red.

Zvečer istega dne bo učiteljski sestanek v prostoru, ki se določi pozneje.

Po treh letih stopa odbor zopet pred društvene člane, da jim poda verno sliko o svojem delovanju o tretji triletni upravni dobi in da sprejme od njih navodila za bodočo dobo. Zato vabi odbor vse p. n. društvenike, da se v obilnem številu udeležijo obnega zbora.

V Ljubljani, dne 1. decembra 1909.

Odbor „Slovenske Šolske Matice.“

Predsednik:
H. Schreiner.

Tajnik:
Fr. Gabršek.

Brezpravna slovenska Koroška.

—p— Bienerthova vlada ni le zadala z lex Kolisko-Axmann občutnega udarca Oehom, temveč tepta tudi nas Slovence; popolnoma brezpravna pa je postala slovenska Koroška. Kakor divjajo Nemci v zadnjem času zoper Slovence na Koroškem, presega vse meje; kaj takega bi bilo mogoče edino pri barbarih! Da, hušje kot sirovi barbari se vedejo ti „kulturonošci“ in značilno je to, da so predvsem c. k. uradi, ki teptajo pravice slovenstva, ki si drzno kršijo zakone in kiščujejo zoper Slovence.

I.

Da nimamo Slovenci na Koroškem ni ene slovenske šole, je znano, zakaj vse takozvane slovenske ljudske šole, so utrakvistične, na katerih se poučuje slovenščina — če učitelj hoče — le po par ur na teden. Upravičeno so Slo-

venci zahtevali, da jim da koroška šolska oblast slovenskih učiteljev, ki bi mogli slovensko deco vsaj pisati in brati slovensko naučiti. A šolska oblast se je izgovarjala, da nima učiteljev, ki bi znali slovensko. Ko je slovenska javnost obrnila pozornost naraščaju slovenskega učiteljstva, je nemška šolska oblast uvedla slovenske kurze za nemški učiteljski naraščaj. Zakaj, so pokazali letos.

Deželnošolski nadzornik Benda se čuti tako varnega, da se upa dajati Slovincem najhujše klofute. Uvajati je začel kurzovce za slovenske šole. Kako postopajo nemški učitelji s slovensko deco v šoli, o tem bi se lahko napisala strašna tragedija. Te tragedije ni konec, temveč se je še poostila. Letos je Benda odstranil slovenskega dela Koroške še tistih par slovenskih učiteljev, ki smo jih imeli, ter jih poslal v pregnanstvo, v koroško Sibirijo, v gorate, popolnoma nemške kraje. Na slovenskem delu pa je nastavljal trde Nemce in strastne nemškutarje, ki jim je pouk in vzgoja slovenske dece v šoli deveta briga, nemško rogovilenje, hujskanje, izzivanje in zatiranje slovenskega življa prva in edina naloga.

Učitelja Blaža Skata so prestavili iz Bistrice na Zili v Zweinitz, sledeče slovenske učiteljske kandidate so poslali v popolnoma nemške kraje: Luko Veternika Zeltschach, Adolfa Sokola v Št. Ulrich o. d. Godnig v Lavantinski dolini, Vedenika Franca v Rubland, Andreja Galerčiča v Stall. Na slovenski del Koroške so pa poslali celo vrsto nemških učiteljev. — Ko je deputacija slovenske političke stranke pri Bendi protestovala, se je Benda izgovarjal, čes, da ima dež. šol. svet prakso, ko pošlje Nemce v slo-

venske kraje, Slovence pa v nemške kraje, da se priuče Nemci slovensko, Slovence pa nemško. Ali ni s tem učiteljsku v Celovcu izrečena nezaupnica, da se slovenski kandidati ne priuče tam nemščine!?

Iz Huthovega (nemškega) zavoda v Ljubljani, kjer delajo nekaj kurz iz slovenščine je sprejel dve učiteljici. Nastavil je tudi iz Maribora neko učiteljico Nemko, a domačinke — Korošice — gđe. Janežičeve, ki je študirala v Mariboru, ni hotel nastaviti, pač pa je zahteval od nje Baresay de Nagy-Barsca Artur, da naj podpiše reverz, da ne bo političko delovala. Učiteljica pa političko delo! A kaj se vse smatra za političko delo slovenske učiteljice, kaže slučaj učiteljice Mare Mikuluševe, ki je bila takoj prestavljena iz lepega slovenskega kraja Št. Kocijana v nemško gorovje, ker je storila strašen politički „zločin“! Ob koncu šolskega leta je z otroki pa maši v cerkvi zapela nemško in tudi slovensko cesarsko pesem. Zaradi slovenskega petja cesarske pesmi se je vzdignil zoper njo nemški furor. Na njeno mesto je prišla seve Nemka.

Slovenska Koroška Rudolfa Šimona in Janka Kuherja Benda ni hotel nastaviti na Koroškem, ker sta maturirala v — Mariboru; pač pa jim je milostno obljubil, da dobita službena Koroškem, če bo kak sedanj slovenski učitelj na Koroškem — umrl. In tak deželni šolski nadzornik se prišteva h kulturnemu, civilizovanemu narodu!

Torej slovenski učitelji v koroško Sibirijo, da prej pomrjejo! Kakor tirajo na Ruskem zločince v prognanstvo v Sibirijo, kjer jim težavno delo, neznosne razmere in hude muke starejo telesne in duševne moči, da morajo prezgodaj v — grob, tako c. k. deželni šolski nadzornik Benda, tako c. k. koroški deželni šolski svet hoče

LISTEK.

Vsemir.

Priroda izpopolnjuje sebe zaradi sebe, za sebe, iz sebe, vase.

Noč prohaja. Na izhodu vstaja oznanjevalka belega dne — jutranja zarja. Življenje vztrepeta polno radosti, ko pogleda izza gor prvi solnčni žarek, oznanjujoč, da kmalu nastopi kralj življenja svoje dnevno vladanje.

Odkod je prišlo in kam plove to solnce življenja? V svoji egoistični častihlepnosti je varala mati zemlja tisočletja svoje otroke, dokler ni vstal njen lastni otrok, sin poljskega naroda Nikolaj Kopernik, ter razkrinkal svojo lastno mater: Solnce se vrti, klanja se mu zemlja, vrteča se okolo njega in okrog svoje osi. Kakor zemlja drve tudi vsi solnčni sinovi in hčerke, to je drugi planeti okrog solca kot nemirni, vseмирski paglavci.

In kam drve ti planeti? Kot zahvalna in poslušna deca ga obkrožujejo in mu pevajo himno vsemirske harmonije ter slušajo njegovemu poveljstvu: „Naprej v brezmejnem vsemiru!“

Nam se dozdeva, da stoji solnce nepremakljivo v stalni točki nebesnega svoda kot

zvezda stalnica, kar pa najbrže tudi ni istinito, zakaj ako sklepamo analog solnčnemu sestavu, je tudi solnce otrok svojega očeta, krog katerega kroži, kakor krožijo trabanti, kot vnuki solca, okrog svojih staršev. Imajo pa te nebrojne družine dovolj prostora, da drve in lete naprej in vedno le naprej? Gotovo da, saj vsemir je brez konca, njemu ni nikjer kraja, nikjer pričetka in ne zvršetka, povsod le brezmejen, brezkraven, brezkončen prostor — vsemir!

Ko bi bil Adam poletel v ta prostor v premi črti navzgor, bi lahko letel dalje v tej smeri z brzino misli, ki je lahko v trenutku na najoddaljeni zvezdi, in letel bi še danes dalje, do kraja prostora bi še danes ne dospel in krajnjega smotra ne bi dosegel nikdar, to je konca vseмира.

Ko bi bil dospel do neke točke, oddaljene od najskrajnejše nam poznane zvezde v vsemiru bilijone in bilijone zvezdnih daljav ter bi zaklical: „Tu je konec, to je meja vseмира!“ — lahko bi mu vsak zemljan odgovoril: „Adam, ti se motiš, leti dalje! Do meje vseмира imaš še daleko pot.“

Bazmerje te poti, ki si jo preletel dosihdob, je še z ostalo potjo, ki jo lahko preletiš tako, kakor zemeljski prašek proti vesolnemu

vsemiru!“ — In Adam bi letel dalje še bilijone in bilijone zvezdnih daljav in letel bi od svojega rojstva vekomaj, dospel do meje vsemirskega prostora pa ne bi nikdar. Kaj pa naj bo preko meje prostora, kot zopet prostor?

Vsemir nima meje. On je v sebi obstoječa, na nikakovo drugo enoto se naslanjujoča, vse v sebi vzdržujoča enota. Le dve enoti tvorita mejo, ena enota v sebi pa je brez meje. Vsemir je v sebi enoten pojav brez drugega pojava zraven sebe.

V tem brezmejnem prostoru drve in beže, se vrte in se sučejo raznovrstni pojavi. Nekateri izmed teh pojavov so prastari, drugi so mladi in nekateri šele nastajajoči. Vsak teh pojavov pa je le del, je le brezmejno majhna celica vesolnega, enotnega, vse te priprave v sebi vzdržujočega pojava — vseмира.

Solnce je zašlo za oddaljeno goro. Večerni mrak lega po dolini in iz stolpa doni večerni pozdrav. Na zahodu umira zadnji solnčni žarek in človeka objame neka žalost, ko nastaja temna, črna noč. Kako strašna je ta noč brez luči — in vendar kako krasna in veličastna, ko zagore na jasnem nebu brezbrojni svetovi, ki pošiljajo svoji sestrici Zemlji mile poglede iz daljnih zvezdnih dalj in močnega, brezmejnega prostora — vseмира.

Mirno kot da bi bile v kovih večnih zakonov se blišče ti svetovi. In vendar drve in beže z neizmerno brzino naprej po prostoru.

Kam? Kdo ve?

Prostora imajo dovolj svetovi, da lahko beže vedno naprej. Ni se jim treba bati, da bi kdaj pridreli do kraja in padli v prepad izven vseмира. In s temi svetovi drvi in beži tudi naša Zemlja, čeravno se nam vidi, da stoji mirno prikoverana na enem mestu — in z njo drvimmo tudi mi zemljani. Kskor nas vara navidezno, zemeljsko mirno stojišče in navidezno premikanje solca po nebesnem svodu, ravno tako nas tudi goljufa navidezen, miren stan drugih zvezd.

Ni izključeno in skoro gotovo je, da ne stoji solnce mirno na enem prostoru, ampak da tudi on beži s svojimi planeti naprej. Kakor naša solnčna družina, tako lahko trdimmo, da se vsi zvezdni sestavi, ki jih vidimo v rimski cesti vrte okolo njim skupnega središča — gigantskega, vsemirskega srca.

Kje je to vsemirsko srce, to solnce, vsevzdržujoče gravitacijske sile? — Gotovo v središču vsemirske enote. Nam poznani vsemir pa še ni napolnjen s svetovi. Večji del nam znanega vseмира je še brez svetov, brez vsemirskih pojavov, ki bi se jih mi zamogli z

streti telesno in duševno slovensko koroško učiteljstvo, da bi brž — pomrlo?

To ni le naroden škandal, temveč to je nečloveški čin sirovosti, kakršnega bi se sramovali celo Hotentoti. Da, še več — to ni le slučajen čin, temveč to je sistem, po katerem hočejo Slovence zatreti na Koroškem, in Slovenski učitelji, pionirji prosvete, so narodne žrtve tega krivičnega, nečloveškega sistema.

Čuj nas, Slovenija, nastep-tane slovenske Korošce, čuj nas ves slovenski svetter nas reši — smrti! Če pade slovenski Gorotan, jetudi divna Gorenjska izgubljena, in prosta je germanski povodnji pot do sinje Adrije. Pustite prepire med seboj ter obrnite kopje zoper našega smrtnega sovraga. „Slovenska Enota“, kličemo te na pomoč in upamo, da ne zaman! **Taki vladi ne beliča davka, ne novince vojaka, napram taki vladi ne smemo poznati nikakih državnih potrebščin.** Nam gre za biti ali ne biti in prvo je za nas — naš obstoj! Prvo s tako vlado!

Opozarjamo „Zvezo slovenskega učiteljstva“ na žalostne razmere na vnebovpijočo krivice, ki jih trpi slovenski narod in njegovo učiteljstvo na Koroškem. Vsi za enega, eden za vse!

(Dalje.)

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registрована zadruga z omejenim jsmstvom.

Promet do konca novembra K 233.635*51.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znak se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/2.3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Mnenje tretjega.

(Refleks na poročilo o uradni konferenci učiteljstva sežanskega okraja v 48. številki in na „Zagovor“ v 49. številki „Učit. Tov.“)

Dovolite mi, g. urednik, nekoliko prostora v svojem cenjenem listu, da tudi jaz kot tretji izpregovorim par besedi o točki, ki je spravila dva naših sežanskih tovarišev v kolizijo.

„Revolucionar“ trdi v 48. številki, da Lebanov referat „Kako opiše domačo občino?“ ni odgovarjal naslovu in da je bila debata po referatu živahna. Ti dve trditvi sta zadeli pri tov. Lebanu na odpor.

Poglejmo natančneje vso zadevo! Tovariš starosta trdi, da ni bilo iz konferenčnega vprašanja razvidno, kako naj se temu ugoditi. V tem se s starosto popolnoma strinjam. Odločil da se je, pravi nadalje, za metodično razpravo.

Kako pa je to rešil? Kratko rečeno: Tako, da nismo nič slišali ne o vertikalni iz-

našimi čuti zavedati. Za nas obstoji le veli-kanska rimska cesta kot veja, ki je položena v vsejmirje. Dokazano pa je, da večer, neminljiv pogoj za biti obstoji in pa se v tem večerem pogoj ustvarjajo še novi pojavi — to je novi svetovi in da se bodo ustvarjali večno. Komu niso znane nebesne megle, ti mladi, novi, šele nastajajoči svetovi?

V vsejmiru ne vlada pokoj, ampak večno gibanje in ustvarjanje, večna revolucija, ki ji je posledica večna evolucija. Ti velikanski in brezbrojni svetovi so le majhen del večnega stvarstva. Če si stavimo vprašanje: „Kdaj bo konec sedmih dni ustvarjanja?“ lahko z mirno vestjo odgovorimo, da nikdar, ker je dan pogoj večnega ustvarjanja. Vsejmir je brezmejen, čas brezkončen in v vsejmiru je zakon večnega ustvarjanja in izpopolnjevanja. Brez ustvarjanja in življenja v vsejmiru ne bo nikdar. Smrt je le vzrok novega življenja, kot je revoluciji posledica vedno evolucija.

V njem vladajo večne, stalne, neovrgljive resnice, ki tvorijo zakon narode. Ti zakoni ne poznajo glob ne kazni. Kazen in globa pozna le zakon, ki ga je sestavil človek. Človeški zakoni so premenljivi, kakor so premenljivi človeški nazori. Kar se danes prepoveduje, to se lahko v kratkem času zapoveduje. V pri-

obrazbi, ne o geološki formaciji, ki je po-sebno za naš Kras tako velikega pomena, ne o klimatoloških razmerah, ne o živalstvu, ne o prebivalstvu, njegovih šegah in navadah, način njegovega življenja, ne o kaki statistiki, ne o zgodovini komenske občine.

Kaj pa smo slišali? Učno sliko o straneh neba, ki pa ji je bila menda zaradi „enoj-nosti“ in „preglednosti“ uvrščena na dveh mestih, nekoliko orientacije po Komnu, ustavo komenske občine in nekaj o pogozdovanju.

To je tedaj metodična razprava. Če smo jo slišali, moramo pač priti do zaključka, da ima tov. starosta malo čudne pojme o razprava-h. Da se pa lahko vsak prepriča o istinito-sti navedene trditve, bi prosil tov. Leban, da bi priobčil svoj izdelek v kateremkoli listu, da bi si ga lahko vsak ogledal kot rariteto iz zbirke „metodičnih razprav“.

Kar se tiče „temeljitega zavrnenja“ pomislevkov par učiteljev na podlagi referata sama-ga, naj omenjam to-le: Ti „pomislili“ so obsegali razno kritiko, da manjka v referatu več kot polovica snovi, ki bi jo moral referat obdelati, da bi imel pravico do naslova. „Temeljito zavrnenje“ pa je sestajalo v tem, da je referent opozoril na nek stavek, da naj se, ne vem že več o kaki priložnosti, pove tudi kaj zgodovinskega o občini. Če je treba, da se ta k o zavrnenje ene same točke postavi za temeljito, pri tem, ko se kritika mnogih dru-gih pomanjkljivih točk menda kar slučajno presliši.

Tov. Leban popravlja tudi trditve, da bi bila debata živahna. Resnici na ljubo moram izjavljati, da živahnih debat sploh ni bilo tisti dan.

Resnici na ljubo pa je treba tudi pribiti, da je bila ravno debata o Lebanovem referatu izmed mrtvih najmanj mrtva. To dejstvo je tudi „revolucionarja“ zavedlo, da je pisal o živahni debati.

Starosta argumentira svoj „Zagovor“ z „rokoploskom“ vsega učiteljstva. Jaz mislim, da se tudi pri nas še ni vsakdo popolnoma emancipiral od konvencionalnih laži, ki leže kot mora na vsem kulturnem svetu.

Tretji.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Slovensko deželno učiteljsko društvo v Ljubljani bo imelo v ponedeljek, dne 27. decembra, ob desetih popoldne, v Narodnem domu (prilije, na desno) svoje glavno letno zborovanje. Da bo mogoče sestaviti dovršeno poročilo, opetovano prosimo naslednja društva, da plačajo običajno letnino (po 10 h od uda in sicer: 1. Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj. 2. Radovljiško učiteljsko društvo. 3. Litjsko učiteljsko društvo. 4. Pedagoško društvo v Krškem. 5. Slovensko kočevsko učiteljsko društvo. 6. Belokranjsko učiteljsko društvo in 7. Društvo učiteljev in šolskih prijateljev logaškega okraja. Letnina naj se pošlje blagajniku J. Dimniku.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta bo imelo letošnje glavno zborovanje v ponedeljek, dne 27. t. m., ob devetih dop. v Narodnem domu (prilije, na desno).

Pedagoško društvo je zborovalo dne 28. m. m. v Krškem. Udeležba sicer ni bila tolika, kakor bi bilo pričakovati sicer občnega

rodi pa je stalno postavljen nepremeljiv zakon, ki ne razpolaga z drugim kakor s pogoji in z rezultati. Prirodni zakoni ne nalagajo nalogov: „Stori to — pusti ono!“ Prirodni zakon daje le napotke: „Pod tem ali onim pogojem nastane ta ali oni rezultat.“ V prirodi rodi vzrok posledice, ki sigurno nastopi in ta posledica postane takoj, ko nastopi, zopet vzrokom. Pod tem nepremeljivim zakonom so nastali vesoljni svetovi, katerih vsak je bil posledica ali rezultat predidodega vzroka. In takih velikanskih svetov plava v vsejmiru, kolikor se jih more z največjimi teleskopi najti, do 43.047.000. Vendar cenijo zvezdoznanci, da bi moralo biti samih stalnic v rimski cesti nad 60.000.000.

Ako se zamislimo v ta brezmejni vsejmir, v ta brezkončen prostor, človek uvidi, kako neznamenit prašek je v stvarstvu, da se skoro izgubi v pravi nič. Ali po propisih večnega zakona mu je zagotovljen obstanek izpopolnjevanja.

In glej, človek, lastnik uma, meri neskončne daljave zvezd in preračunava njih tek ter sklepa po nepremeljivem zakonu tudi njih prošlost in bodočnost in njihovo bodočo eksistenco. S svojim umom se je povzpел nad zvezde in teži, da najde končni rezultat ustvarjanja. To smelo bitje, človek, ne miruje, ampak

zboru, a vzroka ni iskati v našem učiteljstvu — to je bilo in ostane zavedno in delavno — pač pa je strašila dolga pot, tuintam je delal pa celo oviro prazen mešnjiček, kar je pri nas učiteljih-magnatih jako redka prikazen. (Op. ur. „Te-te-te“). Vseeno je bilo okroglo štiri-deset zborovalcev, ki so zastopali dvanajst šol. V svoji sredi smo imeli ljube goste iz zelene Štajerske nadučitelja Jamska in učitelja Rismala iz Rajhenburga. Prišel je tudi naš g. nadzornik Stiasny, ki je vedno rad med svojim učiteljstvom. Prva in najlepša točka dnevnega reda je bilo predavanje prof. Lavtarja iz Maribora o njegovi računski metodi. Ne da bi se spuščal v podrobnosti tega zanimivega predavanja, rečem samo, da je bilo za nas prava naslada. Gospod profesor pripoveduje tako poljudno, prepričevalno in vneto, da ga človek mora poslušati z vso pozornostjo. Želeli bi se pač mnogo takih požrtvovalnih mož, ki bi tako radi zahajali v naše vrste, da nas uče in bodre v težavnem našem delovanju. Predavatelj je žel obilo zaslužene priznanja. Tovariši voditelji naj bi delovali na to, da se preizkusi nova metoda, ki je gotovo jako izvrstna. — Tovariš tajnik Makso Hočevar nam je nato podal kratko sliko o društvenem delovanju v preteklem letu. Iz tega poročila posnemamo sledeče: Zadnji občni zbor je bil dne 19. novembra 1908. l. v Trzišču, kjer je predaval tovariš Škulj s pomočjo skioptikona o uporabi mleka, tov. Bohinec o uporabi skioptikona v šoli, tovariš Lunaček pa o varstvu ptic. Na predlog tov. Benedičiča je sestavilo društveno vodstvo pregledno tabelo o nagradi za vodstvo matrike. S tem je pomagano onim tovarišem, ki so do-slej zastoj opravljali ta posel, da lažje zahtevajo zaslužene plačila, sklicujoč se s tabelo v roki na druge šole, ki so že odpravile tlako. Knjigo „Spisne naloge“ je društvo pridno razpošiljalo; žal, da se doslej še niso vsi, ki so knjige obdržali, odzvali z nakaznic. Na predlog tov. Lunačka je društvo preskrbelo obrtnika, ki izdeluje Berlepscheve valilnice. Učiteljstvo naj posebno sedaj v zimskem času skrbi, da se valilnice razširjajo. Dne 29. aprila je imel društveni odbor sejo v Vel. Podlogu, kjer je določil dan in vzpored spomladnega zborovanja; to se je vršilo dne 2. junija v Krškem. Ob tem zborovanju si je ogledalo učiteljstvo tudi nov šolski oder in gledališko predstavo: „V delu je sreča.“ Tov. Hočevar nam je takrat razložil pomen in korist šolskih odrov, tov. Levstik nam je opisal socialno delo učiteljstva v našem okraju, tov. Malnarč pa je proslavil štiridesetletnico šolskega zakona v navdušenem govoru. V teku leta je poslalo društvo resolucijo na državni zbor, da bi naj država prevzela 50% stroškov za ljudsko šolstvo. Na Koroškem snuje tov. Svanjak učit. društva; temu je društveno vodstvo poslalo 10 izvodov svojih tiskanih pravil.

Poročala je še tovarišica blagajničarica Zirerjeva o stanju društvenega imetja, ki je povoljno.

Nato je predlagal tov. dr. Romih, da se društvenemu vodstvu izreče zahvala na uspešnem delovanju, obenem svetuje, naj ostane stari odbor še nadalje na čelu društva. Oba predloga so zborovalci englasno sprejeli. Predsednik tov. Drag. Humeč je nato prebral resolucijo, ki jo je poslalo kranjsko učiteljsko društvo naučnemu ministru in jo po naročilu deželnega učiteljskega društva predlagal, da tudi Pedag. društvo vpošlje resolucijo iz isto vsebino. Predlog smo navdušeno sprejeli. Istotako so bili enoglasno sprejeti sledeči predlogi:

1. Predlog tov. Humeč, da pošljejo zborovalci tov. Ganglu pismen izraz zahvale na požrtvovalnem delu za dobrobit učiteljstva in obenem izraz globokega ogorčenja spričo nekolegialnega postopanja onih dveh tovarišev poslancev, ki sta kruto razbila naše nade. —

kjer mu odrekajo pomoč vsi telesni čuti, izumeva nove fizične pripomočke, da poleti v najskrajnejše dalje vsejmir. Ako tudi teh zmanjka, pa se poslužuje človek skrajnih pripomočkov človeškega uma, ki so neobhodno potrebni pri vsakemu umevanju pojavov, in ti skrajni pripomočki so logični sklepi.

O bitnosti prostora gotovo nihče ne dvomi. Kje pa naj bi bil jaz, kje ti, kje zemlja in drugi svetovi, ako ne bi bilo prostora? Prostor je in tu nas ne morejo varati peteri čuti.

Prostor imenujemo sočasno razteznost na zunaj, ki jo delimo na dolgost, na širokost in visokost in na razteznost na znotraj.

Kakršne razteznosti je delni pojav v pri-rodi, iste razteznosti je tudi vsejmirski pojav.

Ker je človek trodimenzionalen pojav v pri-rodi, je tudi vsejmir za človeka trodimenzio-nalen. Vsejmir se nam torej očituje kot prostor trodimenzionalne razteznosti. To je človeško subjektivno shvatanje vsejмира.

Trodimenzionalno razteznost pa imenu-jemo telo. Vsako telo ima svojo obliko. Najbolj dovršena oblika je kroglja.

Vsejmir se nam očituje kot brezmejen prostor — kroglja. Polumer te vsejmirske krogle je ∞ dolg. Vsaka kroglja ima svoje središče,

2. Predlog tov. Hočevarja, da društvo pristopi z zneskom 200 K h krogu zbiralec za Ciril-Metodov obrambni sklad in da se v ta namen zviša članarina za eno leto na 3 K. — 3. Predlog tov. Benedičiča, da društvo izda in založi zemljevid ali zemljevidni obris našega okraja, ker ga šole nujno potrebujejo. V ta namen naprosi tov. Magerla kot geografa in tov. Humeč kot risarja, da o stvari razmišljata in poročata v pomladnem zborovanju. — 4. Predlog tovarišice Zirerjeve, naj bi društvo zalagalo zbirke učnih slik, ki jih piše učiteljstvo krškega okraja. Društvo s tem ne išče dobička, ampak hoče vršiti le svojo nalogo kot literarno društvo.

Vse zborovanje je imelo vtisk velikega zanimanja, kar doslej nismo vedno opazovali; prav je tako. Spoštujmo svoje delo! — Po zborovanju se je večina zborovalcev zbrala v gostilnici pri Ženerju, a tudi oni, ki so slučajno obedovali kje drugje, so se po obedu združili z večino. Se nikoli nismo sedeli tako solidarno ob isti mizi kakor oni dan! Zdelo se nam je, da plava nad nami dober duh, ki nam šepče na dušo: Nič razdruženja! Nič medsebojnega sovraštva in prepira! Ljubav! Bratstvo! Prosto prepričanje! In navdušeno je zaorila zdravica: „Mi pa ostanemo, kakor smo b'li enega srca, ene misli!“ Tov. predsednik je napil g. prof. Lavtarju, ta pa krškemu učiteljstvu in učiteljstvu krškega okraja. Rekel je med drugim, da je baš dobro znamenje, da prihaja njegova metoda na Kranjsko skozi Krško, ki je bilo prvo središče slovenskega pedagoškega delovanja.

Slišali smo še marsikako zdravico, zapeli smo še mnogo prijetno pesemco, in potekel je dan kakor blisk. Ob razstanku je pa ta in oni krepko stisnil desnico tovarišici ali tovarišu, ključ v slovo: „Mi pa ostanemo kakor smo b'li!“ Gradiščan.

Srednješolski vestnik.

**** Nazadnjaški češki deželni šolski svet.** Češki deželni šolski svet je sklenil z vsemi proti 3 glasom prepovedati srednješolcem obisk „protiverskih“ predavanj. Gre tu za Macherjeva predavanja.

**** Na gimnazijah v Kranju in v Novem mestu** je dijaštvo popolnoma pod terorizmom katehetov. Špijonov na vseh koncih in krajih kar mrgoli, da se neklerikalno dijaštvo niti ne upa ganiti. Napredni krogi se veliko premalo brigajo za usodo — bodoče inteligence.

**** Deželni šolski svet štajerski** je izrekel bivšemu gimnazijskemu ravnatelju v Ptuj, Andreju Gubi, priznanje in zahvalo za njegovo delovanje.

**** Osebna vest.** Učiteljski kandidat Ivan Knaflič je dodeljen v poučevanje na državni realki v Idriji.

Književnost in umetnost.

Mednarodni jezik in Slovenec. Bilo bi odveč v današnji dobi tako razvitega in še vedno bolj rastočega mednarodnega prometa in vedno se množecih mednarodnih stikov in kongresov posebe poudarjati in dokazovati silno potrebo po mednarodnem pomožnem jeziku. Že pred 200 leti, ko še vendar ni bilo dane predloge in danih pogojev, je prišel veliki filozof Leibniz na idejo mednarodnega jezika, ki od tedaj ni več zaspala. Razni geniji in slovničarji so izkušali to idejo udejeviti, t. j. ustvariti take svetovne jezike. Večina teh je ostala le na papirju, kakaj bili so ustvarjeni ali na podlagi števil, ali iz nekaterih znanih ali le izmišljenih zlogov sestavljeni in zavoljo tega za občevanje nerabni. Pozneje so izvajali tud načrte na podlagi latinščine in narodnih je-

ki je od vsake točke na površini enako daleč oddaljeno. Tudi vsejmir, ki se nam prikazuje kot obla, mora imeti svoje središče. Izven površine vsejmirske, od središča ∞ oddaljene površine pa si sploh ne moremo predstavljati še drugega prostora. Zaman bi hotel doseči Adam površino vsejmirskega prostora. Vsi pojavi, ki se vrše, se vrše v vsejmirski brezmejni kroglji.

Izven te krogle niti naša misel ne more. Izven vsejmir se torej ne vrši izpopolnjevanje prirode, to se zamore vršiti le v vsejmiru samem.

Priroda se torej izpopolnjuje iz sebe vase. Izpopolnjuje pa se zaradi sebe in za sebe, po svojih brezmejno majhnih delih.

Oblika, kot pojav je sredstvo, da se za-more izpopolnjevat vsebina kot bistvo pojava. Pojav je minljiv, bistvo je večno. Bistvo se izpopolnjuje potom pojavov.

Ker nameravam priobčiti razpravo o vse-miriu iz transcendentalnega stališča, zato končavam in vas pozdravljam z onstranskih, bujno cvetočih livad!

Vaš tovariš

Florijan Šwon.